

N:o 45.

Ank. till Riksd. kansli den 21 april 1891, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om reglering af Bergslagernas jernvägsaktiebolags obligationsskuld.

(R. A.)

I en den 2 innevarande april till Riksdagen aflåten proposition (n:o 56) har, med anledning af en utaf styrelsen för Bergslagernas jernvägsaktiebolag å bolagets vägnar i underdånighet gjord framställning, Kongl. Maj:t, under återopande af ett propositionen bifogadt statsrådsprotokoll öfver finansärenden för sagda dag föreslagit Riksdagen att bemyndiga riksgäldskontoret att för de till nämnda bolags 5 procent obligationslån hörande obligationer och räntekuponger, som af staten innehafvas, medgifva:

beträffande obligationslånet: att detsamma må bibehållas utelöpande till oförändrad ränta, men genom påstämpling å obligationerna förbehåll göras derom, att amorteringen af samma obligationslån upphör intill dess det obligationslån för oguldna räntekuponger, om hvilket nedan förmäles, blifvit till fullo återbetaldt; att derefter amortering af 5 procent obligationslånet skall ega rum; samt att slutbetalning af lånet skall vara till fullo verkställd senast år 1920 med rätt för bolaget att redan efter ingången af år 1900 uppsäga hela lånet till inbetalning sex månader efter i allmänna tidningarne skedd uppsägning;

Bih. till Riksd. Prot. 1891. 4 Saml. 1 Afd. 29 Häft. (N:o 45.)

och vidkommande gäldandet af de till 5 procent obligationslånet hörande förfallna, men icke infriade kuponger: att sådant må ske medelst ett kupongskuldens nominella värde motsvarande 4 procent obligationslån af den beskaffenhet, som inhemtas af vidfogadt formulär till de förbindelser, som för detta lån skulle utfärdas.

Det sålunda återopade formulär till förbindelse är af följande lydelse:

»*Serie.*

N:o.

Till innehafvaren af denna skuldförbindelse betalar Bergslagernas Jernvägsaktiebolag senast den 15 Januari 1912 på sätt som angifves i omstående utfästelse Kronor med fyra procent årlig ränta från den 15 Januari 1892 till dess betalning sker.

Räntan erlægges den 1 Januari och 1 Juli.

Bergslagernas Jernvägsaktiebolag förbehåller sig rätt att efter ingången af år 1890 återbetala hela lånet sex månader efter i allmänna tidningarne skedd uppsägning.

Göteborg den 1891.

För Bergslagernas Jernvägsaktiebolag

Dess Styrelse:

Denna skuldförbindelse utgör andel af ett den af Bergslagernas Jernvägsaktiebolags för inlösen af utelöpande oinfriade kuponger tillhörande obligationslånet den 15 Januari 1874 upplagdt lån å Kronor fördeladt i

Och har Bergslagernas Jernvägsaktiebolag beträffande nu ifrågavarande lån gjort följande

Utfästelse.

Bergslagernas Jernvägsaktiebolag förbinder sig härmed: att, så länge denna skuldförbindelse är utelöpande icke verkställa amortering å bolagets obligationslån den 15 Januari 1874, ej heller företaga någon utdelning till aktieegarne;

att, sedan annuiteten å Jernvägsbolagets statslån och räntan å dess obligationslån blifvit betalda, använda öfverskottet af bolagets nettobehållning till gäldande af räntan å denna skuldförbindelse;

att, derest dylikt öfverskott för ett eller flera år ej skulle förslå till sistberörda räntas fulla gäldande, använda hvarje derefter följande års öfverskott till att i främsta rummet täcka bristen i föregående års räntebetalningar;

att, med hvad af nyssnämnda öfverskott kan återstå, sedan full ränta å denna förbindelse blifvit erlagd, verkställa inlösen af de denna dag af bolaget i utbyte mot förfallna oinfriade kuponger tillhörande berörda obligationslån utfärdade skuldförbindelser;

att hvarje år, sådan inlösen kan ske, den 1 Juli verkställa densamma efter inför Notarius Publicus i Göteborg den första helgfria dagen i föregående Juni månad skedd utlottning, som omedelbart derefter kungöres i allmänna tidningarne;

att, till säkerhet för denna skuldförbindelses behöriga fullgörande i taka händer nedsätta i jernvägen näst efter obligationslånet in-tecknad förbindelse å Kronor ;

samt att, utan afseende å hvad lag stadgar angående preskriptionstid, fullgöra sina åtaganden på grund af denna förbindelse ;

dock förbehåller Bergslagernas Jernvägsaktiebolag sig att ränta å denna skuldförbindelse ej må utsökas, der ej visas kan att bolaget brustit i iakttagandet af här ofvan stadgade bestämmelser om användning af bolagets nettobehållning.

Göteborg den

1891.

För Bergslagernas Jernvägsaktiebolag

Dess Styrelse:

Af 1871 års fond för låneunderstöd åt enskilda jernvägar anvisade Kongl. Maj:t åt Bergslagernas Jernvägsaktiebolag ett belopp af 5,000,000 kronor, af hvilket lån, som löper med 5 procent ränta och hvarå annuiteten städe i behörig tid erlagts, återstår oguldet ett belopp af 4,650,580 kronor 37 öre jemte ränta från den 31 december 1890.

För anskaffande af erforderliga medel utöfver inbetaldt aktiekapital och berörda statslån till utförande af de jernvägar, hvarå bolaget förvärfvat koncession, hade bolaget den 15 januari 1874 upplagt ett med 5 procent årlig, halfårsvis förfallande ränta löpande obligationslån å 36,000,000 kronor. Med förmälan att ett konsortium af in- och utländska banker och bankirer af detta lån öfvertagit obligationer till ett belopp af 29,000,000 kronor efter en kurs af 90 procent, hvaremot bolaget sjelft tills vidare reserverat obligationer å 7,000,000 kronor, för hvilket belopp deltagare i lånet icke kunnat vinnas, samt att den inom landet allt knappare tillgången på ledigt kapital för bolaget omöjliggjort placeringen af nyssnämnda återstående del af obligationslånet, anhöll bolagets styrelse, som icke funnit någon annan utväg att kunna genomföra bolagets jernvägsföretag, om Kongl. Maj:ts medverkan för undfående af låneunderstöd af allmänna medel.

På framställning af Kongl. Maj:t beslöt 1878 års Riksdag, att på vissa vilkor, som bolaget sedermera uppfyllt, skulle för statsverkets räkning få inköpas af bolaget utfärdade till dess upplagda obligationslån å 36,000,000 kronor hörande obligationer å 6,753,600 kronor efter en kurs af 90 procent å nominella beloppet, motsvarande 6,078,240 kronor. Till följd af detta Riksdagens beslut har riksgäldskontoret under åren 1878 och 1879 förvärfvat 6,753,600 kronor i obligationer af berörda lån, för hvilket Bergslagernas jernväg är in-tecknad med rätt näst efter det bolaget beviljade statslånet å ursprungligen 5,000,000 kronor. Af de utaf staten sålunda öfvertagna obligationerna har emellertid utlottats och af bolaget till och med den 15 januari innevarande år infriats ett belopp af 765,000 kronor, så att riksgäldskontorets fordran i obligationer för närvarande utgör 5,988,600 kronor, hvilket belopp i inköp kostat 5,389,740 kronor. Deremot har bolaget icke förmått fullgöra stadgade ränteliqvider å obligationslånet. Den sista af bolaget inlösta halfårskupongen förföll den 15 juli 1885, hvadan elfva derefter förfallna kuponger ännu återstå oinlösta. Dock har bolaget den 1 i denna månad guldit hälften af det den 15 januari 1886 förfallna kupongbelopp. Riksgäldskontorets fordran för oinlösta kuponger utgör derefter 1,638,157 kronor 50 öre, då följaktligen riksgäldskontorets hela fordran hos bolaget på grund af öfvertagna obligationer uppgår till 7,626,757 kronor 50 öre jemte från den 15 sistlidne januari upplupen, icke förfallen ränta efter 5 procent för år å 5,988,600 kronor.

I den underdåniga ansökan, hvilken ligger till grund för ifrågavarande proposition, har styrelsen rörande bolagets nuvarande affärställning upplyst:

att af ofvan omförmälda obligationslån å 36,000,000 kronor utlemnats
endast kr. 33,079,500: —

att häraf amorterats dels med
byggnadsmedel åren 1875—1881 ... kr. 502,200: —
och dels med trafikmedel » 3,649,500: — 4,151,700: —

så att återstoden af utelöpande obligationer nu utgjorde kr. 28,927,800: —

att med tillgängliga medel inlösts de till obliga-
tionslånet hörande räntekuponger till och med n:o 23,
förfallen den 15 juli 1885, hvaremot ogulden men för-
fallen ränta å berörda lån för närvarande uppginge till » 8,342,145: —
hvidan alltså hela skulden till obligationsinnehafvarne
utgjorde kr. 37,269,945: —

samt att å statslånet, som ursprungligen utgjorde
5,000,000 kronor, och å hvilket annuiteten behörigen
erlagts, återstode oguldne » 4,650,580: 37

Bolagets hela skuld belöpte sig alltså till kr. 41,920,525: 37

Då bolaget numera inlöst hälften af kupongen n:o 24, förfallen den
15 januari 1886, har nyssnämnda skuldsumma något nedgått.

Vidare har styrelsen till ledning för bedömning af jernvägens ränte-
förmåga meddelat följande tablå, utvisande för de senast förflutna 5 åren
huru stor del af den i styrelsens årsberättelser till bolagsstämmor upptagna
nettobehållning stått till förfogande för likvid åt fordringsegarne, nemligen:

	I styrelsens berättel- ser uppgifven netto- behållning		Häraf använt till rörlig materiel, för- råd, utvidgnings- arbeten m. m.		Öfverskott	
1886.....	1,489,484	31	253,159	25	1,236,325	06
1887.....	1,602,650	74	155,491	84	1,447,158	90
1888.....	1,828,047	90	126,499	04	1,701,548	86
1889.....	2,125,573	31	410,508	76	1,715,064	55
1890.....	2,179,123	82	429,983	70	1,749,140	12

Styrelsen anför härefter, att den skulle hafva önskat, att frågan om
reglering af skulden till obligationsinnehafvarne ännu någon tid fått anstå
i afvaktan derå, att, vare sig med fortsatt begagnande af det hittills af sty-
relsen valda likvidations sätt eller utan amortering men med betalning af full
ränta och minskning af kupongskulden, i den mån trafiken dertill lemnade

tillgång, vid tilltagande trafik skulle möjliggjorts betalning af bolagets hela obligations- och ränteskuld genom ett nytt lån, hvarom aftal då, sedan ytterligare erfarenhet om jernvägens afkastning vunnits, lättare skulle kunnat träffas. Då emellertid innehafvare af obligationer, representerande betydliga belopp, ansett tiden redan nu vara inne för reglering af obligationsskulden, hade styrelsen, med anledning af ett utaf obligationsinnehafvare väckt förslag, hos Kongl. Maj:t hemställt om aflåtande till Riksdagen af förevarande proposition. I styrelsens hemställan ingick dock, att amortering af 5 procent obligationslånet skulle ega rum, först sedan aktieeigarne förut undfått intill 5 procent ränta, men denna bestämmelse blef med styrelsens medgifvande utesluten.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, hvilka lemnats tillfälle att i ärendet sig yttra, erinrade, bland annat, att, då Bergslagernas jernvägsaktiebolag nu syntes kunna utan olägenhet fullgöra ränteliqviderna å obligationslånet, innevarande års Riksdag uppdragit åt fullmäktige att, på sätt fullmäktige kunde pröfva lämpligt, tillse, att bolagets styrelse i främsta rummet erlade förfallen och hädanefter förfallande ränta å bolagets obligationsskuld till riksgäldskontoret och först sedan räntan blifvit vederbörligen gulden verkställde amortering derå.

Fullmäktige anförde vidare, att af det vid styrelsens nu ifrågavarande underdåniga ansökning fogade formulär till de förbindelser, hvilka skulle af bolaget utfärdas för att lemnas i utbyte mot förfallna oinfriade kuponger, tillhörande ofvan berörda obligationslån, framginge, att bolaget ville utfästa sig att, så länge någon dylik skuldförbindelse vore utelöpande, icke verkställa amortering å bolagets obligationslån af den 15 januari 1874 och icke heller företaga någon utdelning till aktieeigarne. I detta hänseende stode styrelsens förslag till reglering af bolagets obligationsskuld i öfverensstämmelse med Riksdagens nyssnämnda beslut. Fullmäktige hade därför icke något att anmärka emot den grund, hvarpå omförmälda förslag vore bygd.

Enligt förslaget skulle det lån, som vore afsedt att träda i stället för bolagets kupongskuld, löpa med 4 procent årlig ränta. Då obligationsinnehafvarne icke vore lagligen berättigade till ränta å förfallna oinlösta kuponger, syntes i jmförelse med det af bolaget iakttagna förfaringssätt beträffande liqviden af dess obligationsskuld den erbjudna räntegodtgörelsen innebära en oomtvistlig fördel för innehafvarne af bolagets obligationer och sådana förfallna kuponger, som tillhörde redan infriade obligationer.

Ehuru den enligt förslaget bolaget förbehållna rättighet att efter ingången af år 1900 återbetala sitt nuvarande obligationslån icke egde något stöd i lydelsen af de till detta lån hörande obligationer, syntes likväl till-

räcklig anledning saknas att från riksgäldskontorets sida motsätta sig den af bolaget önskade konverteringsrätten, hvarom numera vid afslutandet af obligationslån förbehåll allmänt gjordes. Det vore emellertid enligt fullmäktiges mening utan tvifvel fördelaktigt för riksgäldskontoret, om konverteringstiden, som, i händelse af bifall till förslaget, komme att inträda, då enligt amorteringsplanen omkring en tredjedel af lånet skulle vara återbetald, blefve framflyttad till en något senare tidpunkt.

Fullmäktige hade ansett sig jemväl böra fästa uppmärksamhet derpå, att det skulle kunna ifrågasättas, huru vida icke för antagandet af ifrågasvarande förslag, hvilket torde få anses medföra afsevärda fördelar för bolaget, från statens sida borde uppställas samma fordran, som 1886 års Riksdag gjorde till vilkor för åtnjutandet af den vid nämnda riksdag beviljade nedsättning i räntan å lånen till enskilda jernvägar — af hvilken räntenedsättning Bergslagernas jernvägsaktiebolag icke begagnade sig — eller att bolaget skulle vara underkastadt de jemkningar i erhållna koncessionsvillkor eller andra af Kongl. Maj:t gifna bestämmelser, hvilka Kongl. Maj:t, ur statens och det allmännas synpunkt samt för åstadkommande af närmare öfverensstämmelse med de under senare tid gifna koncessioner, funne skäl att föreskrifva. Enligt hvad fullmäktige inhemtat, saknade koncessionen å Bergslagernas jernväg åtskilliga ur berörda synpunkt viktiga bestämmelser, under det att åter andra vore i väsentliga stycken olika dem, som numera meddelades.

Med afseende å de uppoffringar, delegarne i bolaget fått vidkännas för åstadkommande af ifrågasvarande, för det allmänna viktiga trafikförbindelse, syntes emellertid fullmäktige hvad fullmäktige anfört rörande föreliggande förslag till reglering af bolagets obligationssskuld likväl icke, derest öfriga obligationsinnehafvare inginge på detsamma, böra utgöra hinder för antagande äfven från statens sida af förslaget.

Vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t androg chefen för finansdepartementet, enligt hvad som inhemtas af det propositionen vidfogade statsrådsprotokoll, hufvudsakligen följande.

Bland de af bolaget från statens sida äskade medgifvanden vore den föreslagna rätten att efter ingången af år 1900 till återbetalning uppsäga hela 5 procent obligationslånet utan tvifvel det viktigaste. Fullmäktige i riksgäldskontoret hade också, utan att likväl bestämdt motsätta sig förslaget i denna del, antydt, att det vore fördelaktigt för riksgäldskontoret, om konverteringstiden blefve framflyttad till en något senare tidpunkt. Ehuru detta naturligtvis icke kunde bestridas, borde man likväl icke förbise, att

statens lånetransaktioner med bolaget icke varit förenade med någon uppoffring. Sålunda hade staten å det bolaget år 1872 beviljade lån å 5,000,000 kronor uppburet och komme alltjemt att uppbära ränta efter 5 procent, hvilken ränta betydligt öfverstege statens egen nuvarande upplåningsränta. Likaledes hade de af staten åren 1878 och 1879 efter en kurs af 90 procent af bolaget inköpta obligationerna å sammanlagdt 6,753,600 kronor intill den 15 juli 1885 lemnat 5 procent ränta å nominella beloppet, och skulle enligt förslaget staten, jemte godtgörelse för den hittills förfallna, men icke godtgjorda räntan, äfven hädanefter intill konverteringstiden åtnjuta enahanda ränta å nyssnämnda belopp. Härtill komme att staten äfven så till vida på obligationslånet skördat vinst, att af de å 90 procent inköpta obligationerna hittills utlottats ett belopp af 765,000 kronor. Med afseende härå och då aktieegarne, hvilka med betydliga egna uppoffringar bragt stora bergslagsbanan till stånd, härigenom beredt väsentliga fördelar åt en stor del af landet, ansåge departementschefen sig ega skäl att tillstyrka bifall till bolagets framställning i denna del.

Hvad åter beträffade bolagets förslag om uppläggande af ett 4 procent obligationslån till täckande af obligationsinnehafvarnes fordran för icke liqviderade räntekuponger, funne departementschefen, lika med fullmäktige, att detta erbjudande för staten innebure en väsentlig fördel och att det samma därför borde antagas.

Slutligen hade fullmäktige ansett det kunna ifrågasättas, huru vida icke såsom vilkor för de ifrågaställda medgifvandena från statens sida borde uppställas skyldighet för bolaget att underkasta sig vissa jemkningar i de erhållna koncessionsvilkoren. Med anledning häraf tilläte departementschefen sig likväl erinra, att, då staten beträffande de nu ifrågavarande, af staten inköpta obligationerna icke kunde sägas stå i annat förhållande till bolaget än hvarje annan obligationsinnehafvare, skäl icke syntes vara för handen att till detta förhållande utsträcka tillämpningen af vilkor, hvilka med skäl kunde uppställas, då fråga vore om förändringar beträffande de för befrämjande af enskilda jernvägsanläggningar utlemnade statslån.

Till statsutskottet har jemväl blifvit hänvisad en af herr *A. V. Ljungman* inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 188), i hvilken motionären anför, att det af fullmäktige i riksgäldskontoret påpekade förhållande med den Bergslagens jernvägsaktiebolag meddelade koncession vore af så allvarlig beskaffenhet, att det icke, på sätt som skett, hade bort af Kongl. Maj:t lemnas utan afseende, enär, om det än icke kunde förnekas, att Bergslagens jern-

vägar »beredt väsentliga fördelar åt en stor del af landet», det dock vore lika obestriddigt, att koncessionsvilkoren för desamma äfven beredt de mest väsentliga olägenheter »åt en stor del af landet», som till följd af det sätt, på hvilket det allmännas intressen i dessa vilkor blifvit åsidosatta, hindrats och fortfarande hindrades från att på ett förmånligt sätt anordna sin samfärdsel. Det sätt, hvarpå Bergslagernas jernvägsaktiebolag begagnat den magt, som genom nämnda koncessionsvilkor lagts uti bolagets händer och som innebure en den mest betänkliga våda för »en stor del af landet», utgjorde äfven en direkt uppmaning till Riksdagen att icke göra någon som helst eftergift åt bolaget, med mindre det underkastade sig samma koncessionsvilkor, som vore gällande för rikets öfriga större jernvägar, och detta särskildt med hänsyn till bestämmelserna om samtrafik och om anslutning af andra jernvägar till bolagets.

Skulle emellertid bolaget nu liksom 1886 neka att underkasta sig en sådan jemkning i koncessionsvilkoren för bolagets jernvägar, och bolaget, med anledning deraf, att dess nu ifrågasatta finansoperation sålunda ginge om intet, möjligen blefve försatt i konkurs, då vore tvifvelsutän af nöden, att Riksdagen i reglementet för riksgäldskontorets förvaltning meddelade riksgäldsfullmäktige uppdrag att vidtaga de med hänsyn till en sådan eventualitet nödiga åtgärder, på det att statens och det allmännas intressen måtte vederbörligen tillvaratagas.

På grund häraf hemställde motionären, att Riksdagen med anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 56 måtte besluta *dels* att, endast under vilkor att Bergslagernas jernvägsaktiebolag medgifver den 1886 fordrade jemkningen i koncessionen å bolagets jernvägar, bifalla hvad i propositionen föreslagits, *dels ock* att åt sina fullmäktige i riksgäldskontoret uppdraga att, i händelse bolaget nödgas till sina gäldenärer afträda sin egendom och denna under tid, då Riksdagen ej är samlad, skulle blifva till tvångsförsäljning utbjuden, vidtaga alla de åtgärder, som för skyddandet af statens och det allmännas intressen må anses erforderliga.

Då en reglering af Bergslagernas jernvägsaktiebolags obligationsskuld, på sätt nu blifvit ifrågasatt, otvifvelaktigt erbjuder obligationsinnehafvarne beaktansvärda fördelar, har utskottet funnit sig böra tillstyrka Riksdagen att antaga föreliggande förslag. Att, såsom herr Ljungman yrkat, för bifall till Kongl. Maj:ts proposition uppställa det vilkor att bolaget skall medgifva de af 1886 års Riksdag fordrade jemkningar i koncessionen å bolagets

jernvägar anser utskottet icke böra ifrågakomma. Utskottet kan nemligen, i likhet med chefen för finansdepartementet, icke betrakta statens ställning till det väckta förslaget ur annan synpunkt än den, som gäller för öfriga obligationsinnehafvare. Genom att inköpa en del af bolagets obligationer har staten till bolaget trädt i samma förhållande som hvarje annan innehafvare af dylika obligationer, och det synes utskottet icke riktigt, om staten skulle begagna detta tillfälle till att mot bolaget framställa anspråk, som de eljest med staten i denna fråga lika berättigade icke kunna väcka och hvilka bolagets styrelse dessutom antagligen skulle anse sig förhindrad att tillmötesgå, bland annat äfven därför, att dessa anspråk under vissa förhållanden kunde innebära ett medgifvande af förmåner åt en borgenär till de öfriges förfång. Utskottet är för sin del öfvertygadt derom, att ett vilkor, sådant som det af motionären påyrkade, skulle kunna äfventyra hela den föreslagna för staten fördelaktiga uppgörelsen; men härtill vill utskottet icke medverka.

Om utskottet ansett sig icke kunna förorda motionärens förslag i oförmälda hänseende, har utskottet deremot funnit motionens senare del förtjent af uppmärksamhet. Behandlingen af denna del utaf motionen torde dock lämpligast böra ega rum i sammanhang med behandlingen af återstående stadganden i det nya reglementet för riksgäldskontoret, till hvilket reglemente utskottet kommer att föreslå ett tillägg, afsedt att fylla en lucka i de nuvarande bestämmelserna.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, utan afseende å herr Ljungmans ofvanberörda motion i hvad den angår uppställandet af vilkor för bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition, må bifalla denna proposition.

Stockholm den 21 april 1891.

På statsutskottets vägnar:

Sven Nilsson.

Reservation

af herr *P. Pehrson*, hvilken yrkat, att utskottets hemställan skulle erhålla följande lydelse:

att Riksdagen, med anledning af herr Ljungmans motion, må bifalla Kongl. Maj:ts proposition, under vilkor att Bergslagernas jernvägsaktiebolag medgifver den jemkning i koncessionen å bolagets jernvägar, att dessa skola vara underkastade de bestämmelser i fråga om samtrafik med statens eller enskildas jernvägar och om afgifterna därför, som af Kongl. Maj:t utfärdas.
